

УДК 811.111'373.613:[811.112.2'373.611:33]
DOI 10.32999/ksu2663-2691/2019-79-5

ЗАПОЗИЧЕННЯ АНГЛІЦИЗМІВ ЯК СПОСІБ УТВОРЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕРМІНІВ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Шерстюк Ольга Ігорівна,
кандидат технічних наук,
старший викладач кафедри філології
Одеського національного морського університету
olusha972@gmail.com
orcid.org/0000-0002-0482-2656

У роботі розглядаються особливості англо-американського запозичення економічних термінів у німецьку мову, а також словотворення з використанням іншомовних/запозичених елементів.

Метою дослідження є визначення ролі запозичення англо-американських елементів термінів в економічну терміносистему німецької мови.

У статті використана комплексна **методика**, а саме метод порівняльного аналізу, що дає змогу виявити типологічні характеристики досліджуваних одиниць, метод структурного аналізу, що визначає словотвірну структуру складених економічних англо-німецьких термінів, і метод трансформації/перифразу складеного терміна.

У **результаті** дослідження виявлено, що англійські терміни замінюють наявні описові звороти, мають більш стислу форму порівняно зі спеціальними виразами і сприяють лаконічності, чіткості й технічності виразу, вносять додаткові семантичні відтінки в поле значень відповідної групи наявних термінів. Визначено основні передумови запозичення англійських термінів, а саме потребу в номінації нового поняття, до сих пір відсутнього в німецькій економічній сфері, створення позначення з більш диференціальним значенням порівняно із синонімічним первісним позначенням для вираження спеціального змісту і прийняття терміна з великим понятійним охопленням. Згідно із цими передумовами, англійські запозичення економічних термінів у німецькій мові розділено на три групи, а саме англійські запозичення, які позначають нові поняття, що відсутні в німецькій мові, англійські запозичення, які мають синонімічні варіанти в німецькій мові, та англо-німецькі економічні терміни. Неможливість у низці випадків покрити те чи інше економічне поняття за допомогою запозичення і словотвору призвела до гібридизації термінів. Серед досліджуваних гібридних термінів переважають іменники.

У **висновку** доведено, що англо-американська одиниця фігурує як визначальний елемент терміна. Прагнення до утворення гібридних форм з англійських і німецьких елементів полягає в тому, що вони замінюють первісні перифрази або громіздкі терміни-композиції. Найчастіше німецький елемент має пояснювальне значення або слугує з метою узагальнення поняття, і в цьому випадку він несе мінімальне смислове навантаження.

Ключові слова: економічна терміносистема, гібридизація, терміноелемент, словотворення, композит.

BORROWING ANGLICISMS AS A METHOD OF FORMING ECONOMIC TERMS IN THE GERMAN LANGUAGE

Sherstyuk Olga Igorevna,
Candidate of Engineering Sciences
Senior Lecturer of the Department “Philology”
Odessa National Maritime University
olusha972@gmail.com
orcid.org/0000-0002-0482-2656

The paper considers the features of the Anglo-American borrowing of economic terms into the German language, as well as word formation using foreign/borrowed elements.

The **purpose** of this study is to determine the role of borrowing Anglo-American elements of terms in the German economic terminology.

In work the complex **methods** are used, namely the method of comparative analysis, which allows to reveal typological characteristics of the studied units, the method of structural analysis, which determines the word-building structure of the complex economic English-German terms and the method of transformation / periphrasis of the compound term.

As a **result** of research, it has been found that English terms replace existing descriptive translations, have a more concise form compared to existing special expressions and contribute to the conciseness, clarity and technicality of the expression and add additional semantic shades to the field of values of the corresponding group of existing terms. The basic prerequisites for the borrowing of English terms are defined, namely the need to nominate a new concept, still missing in the German economic sphere, to designate a more differentiated value in comparison with the synonymous initial symbol for the expression of a special content and the adoption of a term with a large conceptual coverage. According to these pre-conditions, English borrowings of economic terms in German are divided into three groups, namely, English borrowings, which denote new concepts that are not in German, English borrowings, which have synonymous variants in German and Anglo-German economic terms. The impossibility in some cases to cover a particular economic concept with the help of borrowing and word-formation led to the hybridization of terms. Among the hybrid terms studied, nouns predominate.

In **conclusion**, it is proved that the Anglo-American unit appears as a defining term element. The desire to form hybrid forms from English and German elements is that they replace the original periphrases or bulky terms-composites. Often, the German element has an explanatory meaning or serves to generalize the concept, and in this case it carries a minimal semantic load.

Key words: economic terminology system, hybridization, term element, word formation, composite.

1. Вступ

Нині в германістиці інтенсивно досліджуються проблеми англо-американського запозичення, а також словотворення з використанням іншомовних/запозичених елементів. У світлі міжнародних контактів найбільш схильною до прийняття ззовні виявляється економічна термінологія. Іншомовна запозичена лексика багато в чому задовольняла потреби термінологічної номінації на різних етапах розвитку мови, про що свідчить історія науки й техніки. Заслугує на увагу процес запозичення англійських термінів, оскільки нова термінологія значною мірою виникає саме в США та Великобританії у зв'язку з розвитком передових технологій.

Отже, актуальність дослідження визначається глобалізацією англо-американської термінології, зокрема інтенсифікацією процесу запозичення англо-американських економічних термінів німецькою мовою. Англо-американізм практично не мають адекватних еквівалентів, і це ускладнює їх декодування в німецькомовному оточенні. Тому систематизація, уніфікація і стандартизація запозиченої англійської економічної термінології та створення відповідного словника набувають особливої значущості.

Проблемами англо-американського впливу на економічну термінологію німецької мови займалися німецькі дослідники: В. Carstensen, Н. Galinsky, А. Efferenz, У. Vieth, М. Hundt, G. Rings та ін. В основу розроблених теоретичних положень із питання екстралінгвістичних чинників запозичень в економічну лексику німецької мови покладені роботи із загальнотеоретичних проблем запозичень Л.П. Крисіна, С.В. Гриньова, Д.С. Лотте та ін.

Дослідження виконано за допомогою методу порівняльного аналізу, що дає змогу виявити типологічні характеристики економічних термінів, методу структурного аналізу, що визначає словотвірну структуру складених економічних англо-німецьких термінів, і методу трансформації/перифразу складеного терміна, що показує, як складений термін за допомогою запозичення трансформується в більш зручне позначення.

Матеріал дослідження вилучено зі словників економічних термінів (Баранов, 2006; Молчанова, 2010), становить 2010 термінів, містить терміни і стійкі словосполучення з галузей макроекономіки, промислового й сільськогосподарського виробництва, маркетингу й менеджменту, торгівлі, страхування, фінансів і кредиту, бухгалтерського обліку і статистики.

Метою дослідження є визначення ролі запозичення англо-американських елементів термінів в економічну терміносистему німецької мови. Для досягнення мети необхідно вирішити такі завдання:

1. Визначити роль англійських термінів в економічній терміносистемі німецької мови.
2. З'ясувати передумови запозичення економічних термінів з англійської мови.
3. Виділити основні групи англійських запозичень економічних термінів у німецькій мові.
4. Визначити основні економічні терміноелементи гібридних утворень.

2. Шляхи інтеграції англо-американських елементів

Під англійськими запозиченнями або англійськими ми розуміємо лексику, запозичену з обох варіантів англійської літературної мови – американської та британської. Установлено, що кількість некодифікованого термінологічного матеріалу і його сленгових варіантів набагато перевищує кількість кодифікованої термінології, яка зафіксована в спеціальних словниках із відповідною словниковою позначкою (Баранов, 2006; Молчанова, 2010). Це означає, що запозичення англійської термінології в фінансово-економічну терміносистему німецької мови має динамічний характер. Інтенсивність запозичення зумовлена потребами номінації нових явищ у сфері економіки та фінансів і насамперед стрімким розвитком телекомунікаційної системи. Новітні досягнення в інформатиці та комп'ютерній техніці активно використовуються у фінансово-економічній сфері, що відображено в термінології. Наприклад, диференційовані номінації терміна «гроші»: *Cybercash, E-cash, Elektronik-Geld, Online-Bargeld, Online-Währung, Microsoft-Money*. Очевидно, що відбуваються активна взаємодія і взаємовплив різних терміносистем, які зумовлені інтеграцією наук. Варто відзначити, що англійські терміни:

- замінюють наявні описові звороти: *Spread* замість описового вираження *Ausweitung der Rendite – Spannen*;
- мають більш стислу форму порівняно з наявними спеціальними виразами: *Swap* замінює німецькі складні іменники *Devisengeschäft, Kurssicherungsgeschäft* і сприяє лаконічності, чіткості й технічності вираження;
- уносять додаткові семантичні відтінки в поле значень відповідної групи наявних термінів: *leasing* відрізняється від німецького слова *Vermietung* в значенні «здача чогось в оренду» додатковою семантичною ознакою: «здача в оренду технічних засобів, будівель і споруд»;
- англійський термін *Banker* звучить сучасніше, ніж німецьке слово *Bankier* чи *Bankfachmann*.

Англійські запозичення, з одного боку, заповнюють лакуни цієї мови, відповідаючи потребам номінації нових речей і явищ, а з іншого – спрямовані на вдосконалення професійної комунікації, замінюючи наявні обороти й вирази, маючи високу точність відображення поняття, сприяючи чіткості та оперативності викладу інформації. Однак було б неправильно подавати входження англійських термінів у німецьку терміносистему як односторонній процес. Під час запозичення відбувається взаємодія англійських і системи мови-рецептора, яка впливає на їх адаптацію. Іншомовний матеріал зазнає утиску мовної системи. З одного боку, структури англійських термінів запозичуються в терміносистему німецької мови без зміни або з незначною зміною їх звукового і графічного оформлення. Під час адаптації в німецькій термінології спостерігаються певні зміни на морфологічному рівні:

- запозичені іменники підлягають правилам німецької мови, отримуючи артикль (*der Spread, das Banking*). Часто іменник отримує артикль згідно з еквівалентом німецької мови: *das Image (das Bild), der Deal (der Handel), die Performance (die Darstellung)*;
- дієслова отримують відповідну, типову для інфінітива флексію *-en*, відмінюються як слабкі дієслова й утворюють дієприкметники: *to trade – traden, tradete, getradet, to swap – swappete, geswappete*;
- англійські терміни мають велику словотвірну активність, що проявляється в здатності створення нових слів усіма продуктивними способами сучасної німецької мови, серед яких найбільш розповсюджено словоскладання. Варто особливо відзначити тип складних слів, що є структурними модифікаціями запозичених термінів:

англійському словосполученню відповідає складний іменник у німецькій мові, наприклад, англ. *top manager* – нім. *Topmanager*. Поряд із написанням разом складні слова в німецькій мові можуть бути графічно марковані дефісами між окремими компонентами: англ. *Cash flow* – нім. *Cash-Flow*, англ. *investment banking* – нім. *Investment-Banking*.

Серед економічних іншомовних термінів сучасної німецької мови велика частка англо-американізмів. Поповнення спеціального словникового фонду за рахунок інтеграції англо-американських економічних термінів відбувається на тлі екстралінгвістичних контактів. Оскільки економічні ситуації мають найчастіше реальний міжнародний характер, англо-американізми – елементи лідируючої в поповненні економічної лексики мови – набувають статусу інтернаціоналізмів унаслідок глобалізації світової економіки. Поряд із латинізмами – постійними одиницями термінологічного фонду спеціальної мови економіки – вони настільки «освоюються» в цій терміносистемі, що починають з'єднуватися з німецькими елементами.

Отже, основні передумови запозичення економічних термінів з англійської мови зводяться, по-перше, до потреби в номінації нового поняття, до сих пір відсутнього в німецькій економічній сфері (*controlling*), по-друге, до створення позначення з більш диференціовальним значенням порівняно із синонімічним первісним позначенням для вираження спеціального змісту (*container u Behälter*), по-третє, до прийняття терміна з великим понятійним охопленням (*management*).

Отже, англійські запозичення економічних термінів у німецькій мові можна розділити на три групи:

1) англійські запозичення, які позначають нові поняття, що досі відсутні в німецькій мові: *das Management-Buy-in, das Management-Buy-out, das Managementteam, der Service public, der Trader, das Cash-Management-System, cash and carry, cash before delivery, der Cashflow, der Supervisor, der Tax-Free-Shop, der Duty-Free-Shop, das Salesmanship, der Salespromoter, das Scale-up, das Debt-Management, das Venturecapital, das Riskmanagement, die Shopping-Goods, die Convenience-Goods, das Booklet, der Pennystock, das Gadget, der Spread, das Spreading, der Spreader*;

2) англійські запозичення, які мають синонімічні варіанти в німецькій мові: *das Management (die Leitung, die Führung), das Marketing (der Absatz) das Marketing-Research (der Absatzforschung), der Import (die Einfuhr), der Export (die Ausfuhr), der Service (der Kundendienst), der Job (der Beruf), der Jobber (der Börsenspekulant), das Controlling (die Steuerung), der Moneymaker (der Geschäftsmann), das Advertising (die Werbung), der Advantage (Vorteil), der Access (der Netzzugang), der Accountant (der Wirtschaftsprüfer), das (der) Back-up (die Sicherungskopie), die Balance (Gleichgewicht), das Pay-out (Rückgewinnung), die Bank (Kreditanstalt), der Profit (der Gewinn der Vorteil), das Cash (das Bargeld, die Barzahlung), der Safe (der Geldschrank)*;

3) англо-німецькі економічні терміни: *marketingpolitisch, output-bezogen, anfixen, vertrusten, der Bottom-up-Entwurf, die Holding-Gesellschaft, der Display-Nachlass, das Batch-Verarbeitung, das Kostenmanagement, das Offset-Geschäft, das Switch-Geschäft, die Inside-out-Planung, die Imageforschung, die Teamentwicklung, die Marketingleitung, die Marketingsicht, die Marketinglehre, die Marketingforschung, der Konzernbetriebsrat, die Logistikberatung, die Anti-Dumping-Verordnung, die Antitrust-Gesetzgebung*.

Розглянемо відносини між англійськими й німецькими термінами-синонімами, а також англо-німецькі економічні терміни як складники терміносистеми сучасної німецької мови економіки.

Розмежування запозичень на зовнішні (іншомовні формативи) і внутрішні (утворені за іншомовним зразком слова) дає змогу говорити про мовне явище «калькування». «Запозичення лексико-семантичних моделей іншої мови й заповнення їх морфемами цієї мови» (Ахманова, 1957: 31) створює можливість поповнення складу тієї чи іншої термінології. Будучи явищем словотвірного порядку, калька є «результатом послідовності» або «результатом непослідовного калькування» (Баранов, 1996: 55). Якщо калькує вся словотворча структура іншомовного слова, як це виділено в другій групі англійських запозичень, мова йде про повні кальки. «Часткова морфологічна підстановка» (Хауген, 1972: 360) призводить до створення «півкальок, або часткових кальок» (Крисін, 2001: 58). Завдяки «комбінації матеріального запозичення й калькування» (Ohnheiser, 2002: 38) з'являються «слова змішаного типу» (Степанова, 1953: 210), або гібридні утворення.

3. Гібридизація як спосіб словотворення економічних термінів

У німецькій мові з'єднання екзогенного й ендегенного елементів відрізняється різноманіттям форм. Під час з'єднання первісної та запозиченої основ утворюється композит (*Handelsmanagement, Management-Vertrag*). Результатом словотворення є слова, що складаються із запозиченої або первісної основи і протилежного походження префікса або суфікса (*verchartern*). Англо-американські гібридні утворення в німецькій економічній термінології виконують інтегративну функцію: вони сприяють включенню запозичених елементів у систему мови-реципієнта (Суворкіна, 2004; Розен, 2000). Використання первісного компонента викликано прагненням пояснити сенс запозиченого елемента, а також наміром узагальнити значення гібридного терміна.

Серед досліджуваних гібридних термінів переважають іменники. Незначне число одиниць представлено прикметниками й дієсловами (*marketingpolitisch, output-bezogen, anfixen, vertrusten*). Англо-американські елементи можуть бути лексичними одиницями первісного походження *start-up* від англ. *to start up = gründen*, а також етимологічно сходити до слів латинської мови *import* від англ. *to import < лат. importare*.

У ході дослідження нами виявлені ключові, або основні, терміноелементи гібридних утворень, що збігаються з ключовими термінами економічної терміносистеми. У складі термінів-гібридів використовуються як англійські, так і німецькі терміноелементи, що вказують на свою належність до сталого економічного словникового фонду (*Markt, Handel, import, marketing*), або належать до неспеціальної лексики загальнонаукового вживання (*Verfahren, test*), або виявляють міжгалузевий характер (*software*).

Основна тенденція з'єднання англо-американських і німецьких елементів усередині гібридного композиту така, що англо-американська одиниця фігурує як визначальний елемент терміна. Рекордне число з'єднань, де безпосередньо 1-ий складник є англо-американським елементом, зафіксовано з одиницею *export*. За частотою

появ у терміні йому дещо поступаються англо-американські елементи *logistic, check, software*. Такі німецькі ключові терміноелементи в складі англо-німецьких гібридних утворень, як *Handel, Kosten, Preis*, позиційно рівною мірою розподіляються безпосередньо між 1-им і 2-им складниками композиту. Високою частотністю вживання в складі гібридних термінів відрізняються віддієслівні похідні на *-ung (Forderung, Versicherung)*. За ними закріплена друга позиція в терміні.

Отже, можна відзначити, що гібридний словотвір широко представлений у сучасній німецькій мові економіки і є важливим способом поповнення німецької економічної термінології.

4. Висновки

Поповнення й утворення синонімічних рядів економічної термінології німецької мови відбувається шляхом запозичення термінів в основному з англійської мови та термінологізації слів загальнонаціональної мови, які в процесі історичного розвитку починають різнитися за змістом, тобто стають ідеографічними синонімами, або з часом відрізняються своєю вживаністю. За своєю формою англійські запозичення частково компактніші, ніж первісні німецькі, і за формою не порушують структуру німецької мови.

Ми констатуємо, що словоскладання є переважним способом утворення англо-німецьких економічних термінів, водночас результатом словотворення є поодинокі англо-німецькі терміни-гібриди. Німецьким композитам економічної терміносистеми властиво «стискати у свої межі» весь обсяг інформації. У більшості випадків складна структура англо-німецьких гібридних утворень повністю відображає зміст того чи іншого економічного поняття, що включає англійську економічну реалію. Отже, виявляється загальна тенденція взаємопроникнення мов, що зумовлено взаємодією спеціальної сфери економіки обох країн.

Література:

1. Баранов А.Н., Добровольский Д.О. Немецко-русский и русско-немецкий словарь лингвистических терминов. Москва : АСТ – Пресс Школа, АСТ Пресс Март, 2006. 289 с.
2. Молчанова Е.В. Немецко-русский толковый словарь экономических терминов. Минск, 2010. 75 с.
3. Ахманова О.С. О психолингвистике. Москва : Изд-во МГУ, 1957. 62 с.
4. Баранов А.Н., Добровольский Д.О. Идиоматичность и идиомы. *Вопросы языкознания*. Москва : Наука, 1996. С. 51–64.
5. Хауген Э. Процесс заимствования. Новое в лингвистике / под ред. В.Ю. Розенцвейга. Вып. 6. Москва : Прогресс, 1972. С. 344–382.
6. Крысин Л.П. Язык – живая, саморазвивающаяся система. *Общественные науки и современность*. Москва, 2001. № 5. С. 56–61.
7. Ohnheiser I. Compounds and multi-word expressions in Slavic. In: Müller, 2015. S. 757–779.
8. Степанова М.Д. Словообразование современного немецкого языка. Москва : Высшая школа, 1953. 375 с.
9. Суворкина Н.Ю. Сложные слова компонентами-англицизмами в немецком и русском языках : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.19 «Теория языка». Орел, 2004. 19 с.
10. Розен Е.В. На пороге XXI века. Новые слова и словосочетания в немецком языке. Москва : Менеджер, 2000. 144 с.

References:

1. Baranov A.N., Dobrovolsky D.O. (2006). Nemetsko-russkiy i russko-nemetskiy slovar' lingvisticheskikh terminov [German-Russian and Russian-German dictionary of linguistic terms]. Moskva: ACT – Press Shkola, ACT Press Mart, 289 p.
2. Molchanova E.V. (2010). Nemetsko-russkiy tolkovyy slovar' ekonomicheskikh terminov [German-Russian Dictionary of Economic Terms]. Minsk, 75 p.
3. Akhmanova O. S. (1957). O psikholingvistike. [About psycholinguistics]. M.: Izdatelstvo MGU, 62 p. [In Russian].
4. Baranov A.N., Dobrovolsky D.O. (1996). Idiomaticnost' i idiomy. [Idiomaticity and idioms]. *Voprosy yazykoznaneya*. M.: Nauka, pp. 51–64 [In Russian].
5. Haugen E. (1972). Protsess zaimstvovaniya. [The process of borrowing]. *Novoye v lingvistike*. Issue 6. M.: Progress, pp. 344–382 [In Russian].
6. Krysin L.P. (2001) Yazyk – zhivaya, samorazvivayushchayasya sistema. [Language – a living, self-developing system]. *Obshchestvennyye nauki i sovremennost'*. Issue 5. M., pp. 56–61 [In Russian].
7. Ohnheiser I. (2015): Compounds and multi-word expressions in Slavic. In: Müller, pp. 757–779.
8. Stepanova M.D. (1953). Slovoobrazovaniye sovremennogo nemetskogo yazyka. [Word formation of the modern German language]. M.: Vysshaya shkola, 375 p. [In Russian].
9. Suvorkina N.Yu. (2004). Slozhnyye slova s komponentami-anglitsizmami v nemetskom i russkom yazykakh. [Difficult words with components-anglicisms in German and Russian languages]: author. dis. Phil. Sciences.: spec. 10.02.19 «Theory of Language». Orel, 19 p. [In Russian].
10. Rosen E.V. (2000). Na poroge XXI veka. Novyye slova i slovosochetaniya v nemetskom yazyke [On the threshold of the XXI century. New words and phrases in German]. M.: Menedzher, 192 p. [In Russian].

Стаття надійшла до редакції 23.07.2019.
The article was received 23 July 2019.